KS. WŁADYSŁAW TUREK

Studia Warmińskie
XI (1974)

TWÓRCZE WYKORZYSTANIE WOLNEGO CZASU

W dniach od 27 do 29 grudnia 1973 r. odbyło się w Wiedniu sympozjum pastoralne *(Weihnachts-Seelsorgertagung)* na temat: „Twórcze wykorzystanie czasu wolnego" *(Schöpferische Freizeit)*.

Sympozjum zgromadziło około 300 osób w większości duchownych z krajów Europy Zachodniej: Austrii, Niemiec Zachodnich, Holandii, Szwajcarii. W tym roku dość licznie reprezentowane były kraje Europy Wschodniej. Z Polski wzięło udział około 15 osób. Wśród nich obecni byli m. in. ks. bp J. Rozwadowski, ordynariusz łódzki, ks. bp W. Miziołek, sufragan warszawski, ks. rektor F. Macharski z Krakowa, ks. prof. W. Piwowarski z KUL, ks. prof. R. Rak z Katowic, ks. rektor prof. dr J. Majka z Wrocławia, ks. prof. dr I. Różycki z Krakowa oraz ks. T. Uszyński, rektor kościoła akademickiego św. Anny w Warszawie oraz autor niniejszego opracowania. W ostatnim dniu w obradach uczestniczył ks. kard. Franz König, arcybiskup Wiednia. Organizatorem sympozjum był Austriacki Instytut Pastoralny *(Osterreichisches Pastoralinstitut)*. Zjazdowi przewodniczył prof. dr Wilhelm Zauner. Strona organizacyjna należała do dra Helmuta Erhartera, sekretarza Instytutu.

Zjazd miał charakter duszpasterski. Przeważała w nim aktualna problematyka interesująca duszpasterzy turystyczno-wczasowych.

Jak wspomniano, obrady skoncentrowały się wokół twórczego wykorzystania wolnego czasu. Zagadnienie rozpatrywano w trzech aspektach: teologiczno-biblijnym, socjologiczno-kulturowym i socjotechniczno-pastoralnym.

Od końca XV wieku pojawiają się w Europie Zachodniej prądy, które przyczyniły się do wyzwolenia pewnych procesów określanych obecnie jako sekularyzacja. Przez sekularyzację rozumiemy proces emanacypacji czyli wyzwolenia się różnych dziedzin społeczeństwa spod wpływu Kościoła. Jedna z dziedzin, która najpóźniej wyzwoliła się spod wpływu Kościoła jest dziedzina wolnego czasu.

Dawniej Kościół organizował czas wolny między innymi przez praktyki religijne. Współcześnie, zwłaszcza w społeczeństwach zurbanizowanych, wytworzyła się nowa forma spędzania czasu wolnego o charakterze laickim. Na tym tle dojrzewa inne niż dawniej pojęcie czasu wolnego. Dotychczas przez pojęcie „czas wolny" rozumiało się odpoczynek po pracy, wolność od pracy. Współcześnie kształtuje się inne pojęcie czasu wolnego, mianowicie czasu pojętego nie tylko jako odpoczynek

po pracy, ale czasu dającego warunki do pogłębienia intelektualnego, kulturalnego człowieka. Twórczy czas wolny stwarzający szerokie możliwości doskonalenia się człowieka jest dziełem nowej cywilizacji, rozwoju nauki i techniki, które oferują człowiekowi coraz więcej dni wolnych.

W założeniach sympozjum — *Seelsorgertagung* — było nieoddzielanie Boga od człowieka i nadnaturalnego od naturalnego wymiaru człowieka czyli z pojęciem wolnego czasu wiąże się integralną koncepcję człowieka.

Pytanie bowiem o wolny czas jest pytaniem o sens i cel człowieka. W jednostronnym ukierunkowaniu koncepcji człowieka na pracę i świadczenie, czym charakteryzuje się współczesne społeczeństwo konsumpcyjne, czas wolny i wypoczynek służą przede wszystkim dalszemu świadczeniu pracy i jako okres przeznaczony na sport, konsumpcję kulturalną, by jak najwięcej z nich korzystać. W integralnej koncepcji człowieka czas wolny służy obok koniecznej regeneracji sił do twórczego ukształtowania, do realizacji dążeń życiowych, do otwarcia się na innych ludzi a ostatecznie na Boga.

W następstwie techniczno-przemysłowego rozwoju i dzięki społecznym urządzeniom w krajach wysoko rozwiniętych właściwy czas pracy staje się coraz to krótszy, zaś czas wolny coraz dłuższy. Wielu ludzi nie jest w stanie sensownie przeżyć czas wolny. Oni zwykle ulegają przemocy społeczeństwa konsumpcyjnego, różnego rodzaju organizacjom rozrywkowym i środkom masowego przekazu. Potrzebują więc oni pobudzenia, wprowadzenia i wskazania na sensowne zorganizowanie czasu wolnego. Potrzebują oni pomocy przy budowaniu i zachowaniu całościowej koncepcji człowieka. Potrzebują kogoś, kto by im otworzył oczy i uszy, by mogli na nowo dostrzec Boga i usłyszeć Jego głos. Człowiek otrzymuje od Boga dla siebie i swoich współbraci — innych ludzi, wewnętrzną wolność i siłę, by rozwijać wolne i godne człowieka życie.

Sympozjum przyjęło za punkt wyjścia w swoich rozważaniach społeczeństwo konsumpcyjne dzisiejszego świata przemysłowego. Patrzymy na nie z punktu pozytywnego, na jego możliwości nie zapominając na jego jednostronność i niebezpieczeństwa. Życie udoskonala się w rytmie aktualności i pasywności, świadczenia i wypoczynku, twórczości i bezczynności. Co winniśmy czynić aby nasze cielesne, duchowe i moralne zdrowie utrzymać i na nowo odzyskać? Jak powinna być kształtowana nasza przestrzeń życiowa? Jakie ramy czasu wolnego powinny być udostępnione? Jak dojdziemy do stylu, do twórczego rozwoju naszych sił i dążeń, jak dojdziemy do aktywnego uczestnictwa w kulturze i kształceniu się? Jak na nowo mamy się bawić i w nieokłamanej radości obchodzić święto? Jakie bodźce i impulsy może nam dać do tego Pismo św.? Jakie znaczenie ma czas wolny w integralnej koncepcji człowieka? Jak podchodzi do tego dzisiejsza teologia?

Z tego wszystkiego mają płynąć wnioski dla praktyki Kościoła. Szczególną rolę w tej wzrastającej ilości wolnego czasu odgrywa turystyka tygodniowa i urlopowa, która nie tylko wchodzi w wiek wspólnot ruchu, ale także wpływa na życie wspólnot w wielkich miastach i w centrach przemysłowych.

Program sympozjum obejmował sesje plenarne oraz grupy dyskusyjne. Na sesjach plenarnych wygłoszono następujące referaty:

1. Dr Walter Suk z Linz: Społeczeństwo przemysłowe i świat pracy dzisiaj.
2. Prof. med. Hans Asperger z Wiednia: Czas wolny i zdrowie.
3. Prof. Dr Walter J. Hollenweger z Birmingham: Twórcze wykorzystanie czasu wolnego.
4. Prof dr Alfons Deissler z Fryburga: Święto i świętowanie — biblijny czas wolny jako model na dziś.

5. Prof. dr Alfons Auer z Tübingen: Czas wolny jako sprawa wiary.

6. P. Roman Bleistein SJ z Monachium: Zadania pastoralne w zakresie czasu wolnego.

7. Bp Hans Joachim Schramm z Innsbrucka: Posługa kościelna wobec urlopowiczów i turystów.

Praca w grupach dyskusyjnych koncentrowała się wokół następujących problemów: 1. Uczłowieczenie świata pracy, 2. Czas wolny a zdrowie, 3. Przygotowanie liturgicznych uroczystości, świąt, 4. Społeczeństwo wolnego czasu, turystyki, 5. Święta biblijne — święta kościelne, 6. Chrześcijańska koncepcja człowieka, 7. Współdziałanie parafii w ukształtowaniu ram czasu wolnego, 8. Model duszpasterstwa kuracyjnego, 9. Możliwości duszpasterstwa kempingowego.

Referaty wygłoszone na sympozjum nie miały jednolitego charakteru. Jedne z nich koncentrowały się na zagadnieniach teoretycznych, inne zaś na praktycznych.

Wśród pierwszych należy wymienić referaty Suka, Hollenwegera, Deisslera i Auera.

Profesor Walter Suk z Linzu skoncentrował się w swym wystąpieniu na koncepcji społeczeństwa przemysłowego i świata pracy. Autor wykazał, że zagadnienie czasu wolnego związane jest z wyższym etapem rozwoju społeczeństwa przemysłowego. W jego ramach czas wolny emancypuje się jako osobna dziedzina. Stwarza to odrębne problemy dla ludzi świata pracy, którzy z jednej strony mają większe niż dawniej możliwości duchowego rozwoju, z drugiej zaś nie są jeszcze dostatecznie przygotowani do korzystania z nowych warunków, w jakich się znaleźli. Na tym tle autor postulował, by duszpasterstwo bardziej niż dotychczas zatroszczyło się o całego człowieka.

Drugi referat dotyczy problematyki teoretycznej związanej z wolnym czasem a został wygłoszony przez prof. Waltera Hollenwegera z Anglii. Autor uwzględnił różne aspekty wolnego czasu i to zarówno jego stronę pozytywną, jak i negatywną. Wśród pierwszych zaakcentował szerokie możliwości rozwoju człowieka pod każdym względem, wśród drugich wskazał na niebezpieczeństwa jednostronnego rozwoju człowieka.

Trzeci referat wygłosił prof. Alfons Deissler, które ukazał podstawy biblijne twórczego świętowania. W szczególności zwrócił uwagę na sens różnych świąt biblijnych i ich interpretację a tle zmienionych warunków.

Ostatni wreszcie referat prof. Alfonsa Auera z Tübingen, w którym została podkreślona koncepcja człowieka, akcentował związek tej koncepcji z pojęciem czasu wolnego oraz przedstawiał perspektywy rozwoju człowieka. Autor podkreśla z naciskiem, że nie wystarczy dzisiaj akcentować, kim jest człowiek i co ma robić, aby osiągnąć pełnię, ale należy położyć nacisk na motywację. Ubocznie autor zrwócił uwagę na nową interpretację III Przykazania Bożego: „Bóg daje czas wolny człowiekowi po to, by człowiek pogłębił sens własnego istnienia, zrozumiał swoje przeznaczenie i oddał czas wolny Bogu".

Na tematy praktyczne mówili w czasie sympozjum: prof. dr med. Hans Asperger, P. Roman Bleistein oraz bp Hans Joachim Schramm.

W pierwszej prelekcji prof. Asperger wykazał, że czas wolny niewłaściwie wykorzystany prowadzi do naruszenia psychicznej równowagi człowieka, natomiast właściwe wykorzystanie czasu wolnego to troska o zdrowie psychiczne i moralne. W związku z tym autor położył nacisk na wypracowanie nowych metod duszpasterskich i wciągnięcie do apostolstwa ludzi świeckich.

Drugi i trzeci referat z tematów praktycznych mają szczególny rys pastoralny. R. Bleistein, redaktor pracy zbiorowej: *Tourismus pastoral — Situationen, Probleme,*

Modelle. Würzburg 1973, w swym referacie zwrócił uwagę na zadanie duszpasterskie związane z zagadnieniem wolnego czasu oraz wyakcentował potrzebę wspólnot życia religijnego i profetyczną funkcję religii. Chodziło mu zwłaszcza o integrację poprzez religię. Biskup Hans Joachim Schramm w swym wystąpieniu wskazał na różne formy duszpasterstwa urlopowiczów i turystów, a następnie podzielił się również własnymi doświadczeniami w tym zakresie.

Oprócz referatów prowadzona była praca w grupach dyskusyjnych, kierowana przez głównych referentów, która koncentrowała się wokół wyżej podanych zagadnień. Po referatach na sesjach plenarnych również dyskutowano, w ogólnym ujęciu na następujące problemy: 1. W duszpasterstwie należy brać pod uwagę całego człowieka, 2. Zjawisko przyspieszenia rozwoju winno być wszechstronne, a nie tylko jednostronne, 3. Rola modlitwy w pracy nad rozwojem pełnej osobowości człowieka, 4. Nie wolno oddzielać Boga od stworzenia.

Zjazd okazał się bardzo owocny. Uświadomił duszpasterzom z różnych krajów bogatą problematykę wolnego czasu. Problem ten jest związany z konkretnym etapem rozwoju danego kraju i wymaga dyskusji z uwzględnieniem specyfiki tego kraju i kontynuowania dyskusji na szczeblu krajowym.

SCHÖPFERISCHE AUSNUTZUNG DER FREIZEIT

ZUSAMMENFASSUNG

In der Zeit vom 27. bis 29. Dezember 1973 fand in Wien eine Weihnachtsseelsorgertagung zum Thema „Schöpferische Ausnutzung der Freizeit" statt. An diesem Symposium nahmen annähernd 300 Personen teil, darunter 15 aus Polen. Der Veranstalter war das Oesterreichische Pastoral-Institut. Die Tagung hatte seelsorgerischen Charakter. Die schöpferische Freizeit, die ausgiebige Möglichkeiten einer inneren Vervollkommnung des Menschen bietet, ist das Werk der neuen Zivilisation. Im Programm des Symposium waren Plenarsitzungen und Beratungen in Diskussionsgruppen vorgesehen. In den ersteren wurden sieben Vorträge, in denen theoretische und praktische Fragen besprochen wurden, gehalten. In den letzteren wurden folgende Probleme behandelt: Freizeit und Gesundheit, das Modell eines turistischen Seelsorgers, die christliche Konzeption des Menschen und andere Fragen.

Das Symposium vergegenwärtigte den Seelsorgern, verschiedener Länder die reiche Problematik der Freizeit, die mit der konkreten Etappe der Entwicklung des betreffenden Landes verknüpft ist und die unter Berücksichtigung seines Spezifikums in dem betreffenden Lande diskutiert werden muss.